

RAKKAUS

”Jumala on rakkaus” — ”Rakastakaa toisianne”. Ennen kuin ihminen pääsee tälle Uuden testamentin ilmoituksen huipulle, hänen on puhdistettava ne pelkästään inhimilliset käsitykset, joita hänellä on rakkaudesta, voidakseen ottaa vastaan Jumalan rakkauden salaisuuden — ja tie siihen kulkee ristin kautta. Sana ”rakkaus” tarkoittaa näet monia erilaisia asioita: lihallisia tai hengellisiä, intohimoisia tai harkittuja, vakavia tai keveitä, ihmistä kasvattavia tai tuhoavia. Ihminen rakastaa miellyttävää asiaa, eläintä, työtoveria, ystävää, vanhempiaan, lapsiaan ja lopulta naista. Raamatun ihminen tuntee tämän kaiken. Ensimmäinen Mooseksen kirja (vrt. 1. Moos. 2:23 f.; 1. Moos. 3:16; 1. Moos. 12:10–19; 1. Moos. 22; 1. Moos. 24; 1. Moos. 34), Daavidin historia (vrt. 1. Sam. 18:1 ff.; 2. Sam. 3:16; 2. Sam. 12:15–25; 2. Sam. 19:1–5) ja Laulujen laulu todistavat monien muiden tekstien ohella kaikenlaisista tunteista. Niihin sekoittuu usein syntiä, mutta niissä on myös oikeamielisyyttä, syvyyttä ja vilpittömyyttä, vaikka ilmaisu on tavallisesti niukkaa ja pidättyvää.

Israel, joka ei juuri taivu käsitteelliseen ajatteluun, antaa sanoille usein tunnepitoisen sävyn: sille tunteminen on jo rakastamista; sen uskollisuus yhteiskunnallisille ja perhesiteille (hesed) on kauttaaltaan täynnä innostusta ja spontaania anteliaisuutta (vrt. 1. Moos. 24:49; Joos. 2:12 ff.; Ruut 3:10; Sak. 7:9). Vanhan testamentin kielessä sanalla ”rakastaa” (hepr. akab; kreik. agapân; Septuagintan kääntäjät valitsivat rakkautta tarkoittavista kreikan sanoista tämän harvinaisemman verbin, josta tulee Uudessa testamentissa yksinomaan uskonnollinen sana) on yhtä monta vivahdetta kuin ranskassa.

Raamatun ihminen siis tuntee tunne-elämän arvon (vrt. Sananl. 15:17), vaikka hän ei ole tietämätön sen vaaroista (Sananl. 5; Sir. 9:1–9). Kun rakkauden käsite tulee osaksi hänen uskonnollista ajatteluaan, siinä on mukana tiivis ja konkreettinen inhimillinen kokemus. Samalla se herättää monia kysymyksiä. Voiko Jumala, joka on niin suuri ja niin puhdas, alentua rakastamaan vähäistä ja syntistä ihmistä? Ja jos Jumala alentuu rakastamaan ihmistä, kuinka ihminen voisi vastata tähän rakkauteen rakkaudella? Mikä suhde on Jumalan rakkauden ja ihmisten välisen rakkauden välillä? Kaikki uskonnot pyrkivät vastaamaan näihin kysymyksiin omalla tavallaan ja päätyvät tavallisesti jompaankumpaan kahdesta vastakkaisesta liiallisuudesta: säilyttääkseen Jumalan ja ihmisen välisen etäisyyden ne sijoittavat Jumalan rakkauden saavuttamattomaan piiriin — tai tehdäkseen Jumalan ihmiselle läsnä olevaksi ne alentavat Jumalan rakkauden pelkästään inhimilliseksi rakkaudeksi. Tähän ihmisen uskonnolliseen levottomuuteen Raamattu vastaa selvästi: Jumala on tehnyt aloitteen rakkauden vuoropuheluun ihmisten kanssa; tämän rakkauden nimissä hän kutsuu heitä rakastamaan toisiaan ja opettaa heitä siihen.

I. Jumalan ja ihmisen välinen rakkauden vuoropuhelu — VT. Vaikka sanaa ”rakkaus” ei niissä esiinny, luomiskertomukset (1. Moos. 1; 1. Moos. 2–3) tuovat esiin Jumalan rakkauden siinä hyvyydessä, jota Aadam ja Eeva saavat osakseen. Jumala tahtoo antaa heille elämän täyteydessä, mutta tämä lahja edellyttää vapaata suostumista hänen tahtonsa: käskyn kautta Jumala aloittaa rakkauden vuoropuhelun. Aadam tahtoi ottaa väkisin sen, mikä oli tarkoitettu hänelle lahjaksi: hän teki syntiä. Silloin hyvyyden salaisuus syvenee laupeudeksi syntistä kohtaan pelastuksen lupauksen kautta; vähitellen palautuvat rakkauden siteet, jotka yhdistävät Jumalan ja ihmisen. Kertomus paratiisista ennakoi jo koko pelastushistoriaa.

1. Jumalan ystävät ja uskotut. Kutsuessaan Abrahamin, joka oli valittu pakanoiden keskeltä (Joos. 24:2 f.), ystäväkseen (Jes. 41:8) Jumala ilmaisee rakkautensa ystävyytensä. Abraham saa hänen salaisuutensa uskottavakseen (1. Moos. 18:17). Näin on siksi, että Abraham on vastannut Jumalan vaatimuksiin: hän on jättänyt kotimaansa Jumalan kutsusta (1. Moos. 12:1). Hänen on päästävä yhä syvemmälle Jumalan pelon salaisuuteen, joka on rakkautta, sillä hänet kutsutaan uhraamaan ainoa poikansa ja tämän mukana inhimillinen rakkautensa: ”Ota poikasi, jota rakastat” (1. Moos. 22:2).

Mooseksen ei tarvitse uhrata poikaansa, mutta jumalallisen pyhyiden ja synnin välinen ristiriita saattaa hänen koko kansansa uhanalaiseksi. Hän joutuu Jumalan, jonka lähettiläs hän on, ja edustamansa kansan väliin (2. Moos. 32:9–13). Hän pysyy uskollisesti lujana, koska hän on kutsumuksensa alusta (2. Moos. 3:4) kuolemaansa asti kasvanut lakkaamatta läheisyydessä Jumalaan ja puhunut hänen kanssaan kuin lähimmäisen kanssa (2. Moos. 33:11). Hänelle on ilmoitettu Jumalan ääretön hellyys: rakkaus, joka tinkimättä lainkaan pyhyydestä on laupeutta (2. Moos. 34:6 f.).

2. Profeettallinen ilmoitus. Myös profeetat ovat Jumalan uskottuja (Aam. 3:7). Jumala rakastaa heitä henkilökohdaisesti: hänen valintansa tarttuu heihin (Aam. 7:15), repii heitä toisinaan (Jer. 20:7–13) mutta täyttää heidät myös ilolla (Jer. 20:11 ff.). He todistavat Jahven rakkauden ja vihan draamasta (Aam. 3:2). Hoosea, sitten Jeremia ja Hesekiel, ilmoittavat, että Jumala on yhä uskottoman Israelin Sulhanen; tämä intohimoinen ja mustasukkainen rakkaus (vrt. kiivaus) saa osakseen vain kiittämättömyyttä ja petosta. Mutta rakkaus on syntiä voimakkaampi, vaikka sen täytyisi kärsiä (Hoos. 11:8); se antaa anteeksi ja luo Israeliin uuden sydämen, joka kykenee rakastamaan (Hoos. 2:21 f.; Jer. 31:3, 20, 22; Hes. 16:60–63; Hes. 36:26 f.). Muut kuvat, kuten Paimen (Hes. 34) tai Viinitarha (Jes. 5; Hes. 17:6–10), ilmaisevat samaa Jumalan paloa ja samaa draamaa.

Viides Mooseksen kirja, joka julistettiin ilmeisesti (2. Kun. 22) aikana, jolloin kansa näyttää valitsevan lopullisesti Jumalan rakkauden sijasta epäjumalien palvonnan, muistuttaa lakkaamatta, että Jumalan rakkaus Israelia kohtaan on lahja (5. Moos. 7:7 f.) ja että Israelin tulee rakastaa Jumalaa koko sydämeästään (5. Moos. 6:5). Tämä rakkaus ilmenee palvonnan ja kuuliaisuuden tekoina (5. Moos. 11:13; 5. Moos. 19:9), jotka edellyttävät ratkaisevaa valintaa ja tuskallista irrottautumista (5. Moos. 4:13–31; 5. Moos. 30:13–20). Mutta se on mahdollista vain, jos Jumala itse tulee ympärileikkaamaan Israelin sydämen ja tekee sen kykeneväksi rakastamaan (5. Moos. 30:6).

3. Kohti henkilökohtaista vuoropuhelua. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen Israel, koettelemuksen puhdistamana, oivaltaa yhä selvemmin, että elämä Jumalan kanssa on rakkauden vuoropuhelua. Epäilemättä se lukee näin myös Laulujen laulua: vuoroin toinen kuuluu toiselle, vuoroin he etsivät toisiaan; Sulhanen ja morsian rakastavat toisiaan rakkaudella, joka on ”väkevä kuin kuolema” (Laul. 8:6).

Vielä pakkosiirtolaisuuden jälkeen ymmärretään paremmin, että Jumala puhuttelee jokaisen sydäntä: hän ei rakasta vain kansaa kokonaisuutena (5. Moos. 4:7) tai sen johtajia (2. Sam. 12:24 f.), vaan jokaista juutalaista, erityisesti vanhurskasta (Ps. 37:25–29; Ps. 146:8), köyhää ja vähäistä (Ps. 113:5–9). Vähitellen alkaa hahmottua jopa ajatus, että juutalaisten lisäksi Jahven rakkaus koskee myös pakanoita (Joona 4:10 f.), vieläpä jokaista luotua (Viis. 11:23–26).

Niinpä Kristuksen tulemisen lähestyessä Raamattua mietiskelevä hurskas juutalainen (hepr. hasid: Ps. 4:4; Ps. 132:9, 16) tulee tietoiseksi siitä, että häntä rakastaa Jumala, jonka laupiasta uskollisuutta liitolle (Ps. 136; Joel 2:13), hyvyttä (Ps. 34:9; Ps. 100:5), armoa (1. Moos. 6:8; Jes. 30:18) ja hellyyttä (Ps. 86:15) hän laulaa. Vastaukseksi hän ilmaisee lakkaamatta rakkautensa Jumalaa kohtaan (Ps. 31:24; Ps. 73:25; Ps. 116:1) ja kaikkea häneen liittyvää kohtaan: hänen nimeään, lakiaan ja viisauttaan kohtaan (Ps. 34:13; Ps. 119:127; Jes. 56:6; Sir. 1:10; Sir. 4:14). Tämä rakkaus on usein osoitettava todeksi jumalattomien esimerkin ja painostuksen edessä (Ps. 10; Ps. 40:14–17; Ps. 73; Sir. 2:11–17); se voi johtaa aina marttyyriuteen asti, kuten makkabilaisten aikana tapahtui (2. Makk. 6–7). Samoin myöhemmin rabbi Akiba, joka kuoli uskonsa tähden vuonna 135 jKr., sanoi: ”Olen rakastanut häntä koko sydämestäni ja kaikella omaisuudellani; en ollut vielä saanut tilaisuutta rakastaa häntä koko olemuksellani (vrt. sielu). Nyt se hetki on tullut...” Kun nämä ylevät sanat lausuttiin, täysi ilmoitus oli jo annettu ihmisille Jeesuksen Kristuksen kautta.

UT. Uusi testamentti. Jumalan ja ihmisten välinen rakkaus oli tullut ilmi Vanhassa testamentissa tapahtumien sarjan kautta: Jumalan aloitteet ja ihmisen torjunta, torjutun rakkauden kärsimys sekä tuskalliset ponnistelut rakkauden tasolle nousemiseksi ja sen armon vastaanottamiseksi. Uudessa testamentissa Jumalan rakkaus ilmenee yhdessä ainoassa tapahtumassa, jonka luonne muuttaa itse tilanteen lähtökohdat: Jeesus tulee elämään Jumalana ja ihmisenä Jumalan ja ihmisen välisen rakkauden vuoropuhelun draaman.

1. Isän lahja. Jeesuksen tuleminen on ennen kaikkea Isän teko. Vanhan testamentin profeettojen ja lupausten jälkeen Jumala ”muistaa laupeutensa” (Luuk. 1:54 f.; Hepr. 1:1 f.) ja tekee itsensä tunnetuksi (Joh. 1:18); hän ilmaisee rakkautensa (Room. 8:39; 1. Joh. 3:1; 1. Joh. 4:9) hänessä, joka ei ole vain odotettu pelastava Messias (Luuk. 2:11), vaan myös hänen oma Poikansa (Mark. 1:11; Mark. 9:7; Mark. 12:6), se, jota hän rakastaa (Joh. 3:35; Joh. 10:17; Joh. 13:9; Kol. 1:13).

Isän rakkaus ilmenee nyt tavalla, jota mikään ei voi ylittää. Uusi liitto on toteutunut, ja Sulhasen ja ihmiskunnan iankaikkinen avioliitto on solmittu. Jumalan anteliaisuus, joka on ilmennyt Israelin alkuaajoista lähtien (5. Moos. 7:7 f.), saavuttaa huippunsa; ottaessaan Pojan vastaan ihminen voi vain luopua kaikesta ylpeydestä ja kaikesta omaan ansioonsa perustuvasta arvokkuudesta: Jumalan antama rakkauden lahja on täysin ansioton (Room. 5:6 f.; Tit. 3:5; 1. Joh. 4:10–19). Tämä lahja on lopullinen ja ulottuu Jeesuksen maanpäällisen elämän tuolle puolen (Matt. 28:20; Joh. 14:18 f.); se viedään äärimmilleen, sillä Jumala suostuu Pojan kuolemaan, jotta maailmalla olisi elämä (Room. 5:8; Room. 8:32) ja jotta me olisimme Jumalan lapsia (1. Joh. 3:1; Gal. 4:4–7). Jos ”Jumala rakasti maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa” (Joh. 3:16), hän teki sen, jotta ihmisillä olisi iankaikkinen elämä; mutta ne, jotka kieltäytyvät uskomasta lähetettyyn ja ”rakastavat enemmän” pimeyttä kuin valoa (Joh. 3:19), tuomitsevat itse itsensä. Valinta on väistämätön: joko rakkaus uskon kautta Poikaan tai viha uskon torjumisen vuoksi (Joh. 3:36).

2. Jeesuksessa ilmoitettu täydellinen rakkaus. Rakkauden draama ei tästä lähtien tapahdu vain kohtaamisissa Jeesuksen kanssa, vaan hänen omassa persoonassaan. Koko olemassaolollaan Jeesus ilmoittaa rakkauden konkreettisesti. Jeesus on ihminen, joka elää lapsen vuoropuhelua Jumalan kanssa ja todistaa siitä ihmisille. Jeesus on Jumala, joka tulee elämään rakkauttaan täydessä ihmisyydessä ja antaa sen palavan kutsun kuulua. Jeesuksen persoonassa ihminen rakastaa Jumalaa, ja Jumala rakastaa häntä.

a) Jeesuksen koko elämä todistaa tästä kaksisuuntaisesta vuoropuhelusta. Hän on antautunut Isälle alusta asti (Luuk. 2:49; vrt. Hepr. 10:5 ff.), elää rukouksessa ja kiitoksenannossa (vrt. Mark. 1:35; Matt. 11:25) ja ennen kaikkea täydellisessä sopusoinnussa Jumalan tahdon kanssa (Joh. 4:34; Joh. 6:38). Hän kuuntelee lakkaamatta Jumalaa (Joh. 5:30; Joh. 8:26, 40), ja siksi hän tietää Jumalan kuulevan häntä (Joh. 11:41 f.; vrt. Joh. 9:31). Ihmisiä kohtaan hänen elämänsä on kokonaan annettu, ei vain muutamille ystäville (vrt. Mark. 10:21; Luuk. 8:1 ff.; Joh. 11:3, 5, 36), vaan kaikille (Mark. 10:45): hän kulkee tehden hyvää (Ap. t. 10:38; Matt. 11:28 ff.), täysin pyyteettömästi (Luuk. 9:58) ja kaikkia huomioiden, myös ja erityisesti halveksituimpia ja arvottomimpina pidettyjä (Luuk. 7:36–50; Luuk. 19:1–

10; Matt. 21:31 f.). Hän valitsee ilman ansioihin perustuvaa syytä ne, jotka tahtoo (Mark. 3:13), tehdäkseen heistä ystäviään (Joh. 15:15 f.).

Tämä rakkaus kutsuu vastarakkauteen. Viidennen Mooseksen kirjan käsky pysyy voimassa (Matt. 22:37; 1. Kor. 8:3; 1. Joh. 5:2), mutta sitä noudatetaan Jeesuksen kautta: rakastamalla häntä rakastetaan Isää (Matt. 10:40; Joh. 8:42; Joh. 14:21–24). Jeesuksen rakastaminen merkitsee myös hänen sanansa noudattamista kokonaan (Joh. 14:15, 21, 23) ja hänen seuraamistaan kaikesta luopuen (Mark. 10:17–21; Luuk. 14:25–35). Näin evankeliumissa syntyy jakolinja (Luuk. 2:34) niiden välille, jotka ottavat tämän rakkauden vastaan, ja niiden, jotka torjuvat sen. Sen edessä ei voi jäädä puolueettomaksi (Joh. 6:60–71; vrt. Joh. 3:18 f.; Joh. 8:13–59; Joh. 12:40).

b) Ristillä rakkaus paljastaa ratkaisevalla tavalla voimansa ja draamansa. Jeesuksen täytyi kärsiä (Luuk. 9:22; Luuk. 17:25; Luuk. 24:7, 26; vrt. Hepr. 2:17 f.), jotta hänen kuuliaisuutensa Isää kohtaan (Fil. 2:8) ja rakkautensa omiaan kohtaan (Joh. 13:1) tulisivat täysin ilmi. Täysin vapaana (vrt. Matt. 26:51–54; Joh. 10:18), kiusauksen ja Jumalan näennäisen vaikenemisen keskellä (Matt. 26:39–44; Matt. 27:46; vrt. Hepr. 4:15), äärimmäisessä inhimillisessä yksinäisyydessä (Mark. 14:50; Mark. 15:29–32), mutta yhä anteeksi antaen ja toisia luokseen ottaen (Luuk. 23:28, 34, 43; Joh. 19:26 f.), Jeesus saapuu ”suurimman rakkauden” ainutkertaiseen hetkeen (Joh. 15:13). Siinä hän antaa kaiken varauksetta Jumalalle (Luuk. 23:46) ja poikkeuksetta kaikille ihmisille (Mark. 10:45; Mark. 14:24; 2. Kor. 5:14 f.; 1. Tim. 2:5 f.). Ristin kautta Jumala tulee täydellisesti kirkastetuksi (Joh. 17:4); ”ihminen Jeesus” (1. Tim. 2:5) ja hänen kanssaan koko ihmiskunta tulee Jumalan varauksettoman rakkauden arvoiseksi (Joh. 10:17; Fil. 2:9–11). Jumala ja ihminen ovat yhteydessä ykseydessä Jeesuksen viimeisen rukouksen mukaisesti (Joh. 17). Ihmisen on kuitenkin vielä otettava vapaasti vastaan näin täydellinen ja vaativa rakkaus, jonka tulee johtaa hänet uhraamaan itsensä Kristuksen seuraajana (Joh. 17:19). Tiellään hän kohtaa ristin pahennuksen, joka on rakkauden pahennus. Siinä ilmenee täytydessään Sulhasen lahja morsiamelle (Ef. 5:25 ff.; Gal. 2:20), mutta myös ihmisten suurin kiusaus uskottomuuteen.

3. Yleismaailmallinen rakkaus Hengessä. Jos Golgata on täydellisen rakkauden paikka, tapa, jolla rakkaus siellä ilmenee, on ratkaiseva koettelemus: ristiinnaulitun ystävät näet hylkäävät hänet (Mark. 14:50; Luuk. 23:13–24). Jumalalliseen rakkauteen liittyminen ei perustu fyysiseen kohtaamiseen eikä inhimilliseen päättelyyn, lyhyesti sanoen ”lihan mukaiseen tuntemiseen” (2. Kor. 5:16). Siihen tarvitaan Hengen lahja, joka luo ihmiseen ”uuden sydämen” (vrt. Jer. 31:33 f.; Hes. 36:25–38). Helluntaina vuodatettu Henki (Ap. t. 2:1–40), kuten Kristus oli luvannut (Joh. 14:16 ff.; vrt. Luuk. 24:49), on siitä lähtien läsnä maailmassa (Joh. 14:16) Kirkon kautta (Ef. 2:21 f.). Hän opettaa ihmisille sen, mitä Jeesus on heille sanonut (Joh. 14:26), ja saa heidät ymmärtämään sen sisältäpäin, aidon uskonnollisen tuntemisen kautta. Olivatpa ihmiset nähneet Jeesuksen maanpäällisen elämän tai eivät, he ovat tässä samalla viivalla ajasta ja sukutaustasta riippumatta. Jokainen ihminen tarvitsee Henkeä voidakseen sanoa ”Isä” (Room. 8:15) ja kirkastaa Kristusta (Joh. 16:14). Näin meihin vuodatetaan rakkaus (Room. 5:5), joka vaatii meitä toimimaan (2. Kor. 5:14), rakkaus, josta mikään ei enää voi erottaa meitä (Room. 8:35–39) ja joka valmistaa meitä lopulliseen rakkauden kohtaamiseen, jossa ”tuntemme niin kuin meidät tunnetaan” (1. Kor. 13:12).

4. Jumala on rakkaus. Kun Henki on näin johdattanut kristityn elämään Herransa kanssa rakkauden vuoropuhelussa, hän lähestyy itse Jumalan salaisuutta. Jumala ei näet heti ilmoita, mitä hän on: hän puhuu, kutsuu ja toimii, ja tätä tietä ihminen pääsee tuntemaan hänet syvemmin. Antamalla Poikansa Jumala ilmoittaa olevansa se, joka antaa itsensä rakkaudesta (vrt. Room. 8:32). Poika elää Isänsä kanssa täydellisen rakkauden vuoropuhelussa ja ilmoittaa siten, että Isä ja hän ovat ”yhtä” iankaikkisuudesta asti (Joh. 10:30; vrt. Joh. 17:11, 21 f.) ja että hän itse on Jumala (Joh. 1:1; vrt. Joh. 10:33–38; Matt. 11:27). ”Ainoa Poika, joka on Isän sylissä”, tekee meille tunnetuksi Jumalan, jota ”kukaan ei ole koskaan nähnyt” (Joh. 1:18). Tämä Jumala on hän ja hänen Isänsä Hengen ykseydessä. Ja ”rakas opetuslapsi”, joka on kokenut rakkauden ja uskon, voi lausua sen, mikä epäilemättä on kaiken viimeinen sana: ”Jumala on rakkaus” (1. Joh. 4:8, 16). Kaikista inhimillisistä sanoista, rikkauksineen ja rajoituksineen, juuri ”rakkaus” voi parhaiten antaa meidän aavistaa Kolmiyhteisen Jumalan salaisuutta: Isän, Pojan ja Hengen vastavuoroista ja iankaikkista lahjoittautumista.

II. Veljellinen rakkaus — VT. Jo Vanhassa testamentissa Jumalan rakastamisen käskyä täydentää ”toinen käsky”: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (3. Moos. 19:18). Tämä käsky esitetään tosin vähemmän juhlallisesti kuin edellinen (vrt. 3. Moos. 19:1–37 ja 5. Moos. 6:4–13), ja sanalla ”lähimmäinen” on siinä epäilemättä melko suppea merkitys. Israelilaista kehoitetaan kuitenkin jo kiinnittämään huomiota ”toiseen ihmiseen”. Vanhimmista teksteistä lähtien välinpitämättömyys tai vihamielisyys läheisiä kohtaan on loukkaus Jumalaa vastaan (1. Moos. 3:12; 1. Moos. 4:9), ja laki liittää Jumala-suhdetta koskeviin vaatimuksiin ihmisten välisiä suhteita koskevat vaatimukset: näin tekevät dekalogi (2. Moos. 20:12–17) ja ”liiton laki”, jossa on runsaasti määräyksiä köyhistä ja vähäisistä huolehtimisesta (2. Moos. 22:20–26; 2. Moos. 23:4–12). Koko profeettallinen traditio (Aam. 1–2; Jes. 1:14–17; Jer. 9:2–5; Hes. 18:3–9; Mal. 3:5) ja koko viisaustraditio (Sananl. 14:21; Sananl. 1:8–19; Sir. 25:1; Viis. 2:10 ff.) kulkevat samaan suuntaan: Jumalaa ei voi miellyttää kunnioittamatta muita ihmisiä, varsinkaan kaikkein hylätyimpiä ja vähiten ”kiinnostavia”. Koskaan ei ole uskottu voitavan rakastaa Jumalaa välittämättä ihmisistä: ”Hän harjoitti vanhurskautta ja oikeutta...

hän ajoi köyhän ja kurjan asiaa. Eikö juuri se ole minun tuntemistani?” (Jer. 22:15 f.) Jumalan sana koskee Josiaa mutta ulottuu koko Israeliin (vrt. Jer. 9:4).

Sitä, että tätä velvollisuutta nimitettäisiin nimenomaisesti ”rakkaudeksi”, ei sanota usein (3. Moos. 19:18; 3. Moos. 19:34; 5. Moos. 10:19). Jo muukalaisen rakastamisen yhteydessä käsky kuitenkin perustellaan velvollisuudella toimia niin kuin Jahve toimi eksoduksen aikana: ”Jahve rakastaa muukalaista ja antaa hänelle leipää ja vaatteen. Rakastakaa muukalaista, sillä Egyptin maassa tekin olitte muukalaisia” (5. Moos. 10:18 f.). Perusteena ei ole pelkkä luonnollinen yhteenkuuluvuus vaan pelastushistoria.

Ennen Kristuksen tulemistä juutalaisuus syventää käsitystä veljellisen rakkauden luonteesta. Lähimmäisenrakkauden piiriin luetaan juutalainen vastustaja ja jopa pakanallinen vihollinen; rakkaudesta tulee yleismaailmallisempaa, vaikka Israel säilyttää keskeisen asemansa. ”Rakasta rauhaa”, sanoo Hillel. ”Tavoittele rauhaa. Rakasta luotuja, johdata heidät lain luo.” Aletaan ymmärtää, että rakastaminen on Jumalan toiminnan jatkamista: ”Niin kuin Pyhä, siunattu olkoon hän, pukee alastomat, lohduttaa murheellisia ja hautaa kuolleet, niin sinäkin pue alastomat, käy sairaiden luona ja niin edelleen.” Näin oli helppo yhdistää toisiinsa Jumalan ja lähimmäisen rakastamisen kaksi käskyä; juuri sen teki kerran eräs kirjanoppinut lähestyessään Jeesusta (Luuk. 10:26 f.).

UT. UT. Jos juutalainen käsitys saattoi antaa ymmärtää, että veljellinen rakkaus on muiden käskyjen rinnalla tasavertaisena, kristillisessä näkemyksessä sille annetaan keskeinen, jopa ainoa sija.

1. Kaksi rakkautta. Uuden testamentin alusta loppuun lähimmäisen rakastaminen näyttäytyy erottamattomana Jumalan rakastamisesta; nämä kaksi käskyä ovat lain huipentuma ja avain (Mark. 12:28–33). Veljellinen rakkaus täyttää kaikki moraaliset vaatimukset (Gal. 5:14; Gal. 6:2; Room. 13:8; Kol. 3:14): se on viime kädessä ainoa käsky (Joh. 13:12; 2. Joh. 5), kaiken elävän uskon ainoa, monimuotoinen teko (Gal. 5:6, 22). ”Joka ei rakasta veljeään, jonka näkee, ei voi rakastaa Jumalaa, jota ei näe... me rakastamme Jumalan lapsia, kun rakastamme Jumalaa” (1. Joh. 4:20 f.; 1. Joh. 5:2). Tuskin voisi selvemmin sanoa, että pohjimmiltaan on vain yksi rakkaus.

Lähimmäisenrakkaus on siis olennaisesti uskonnollista; se ei ole pelkkää ihmisrakkautta. Uskonnollista se on myös esikuvansa vuoksi: sen esikuvana on Jumalan oma rakkaus (Matt. 5:44 f.; Ef. 5:13, 25; 1. Joh. 4:11 f.). Uskonnollista se on lopulta ja ennen kaikkea lähteensä vuoksi, sillä se on Jumalan työtä meissä: voisimmeko olla laupiaita niin kuin taivaallinen Isä (Luuk. 6:36), ellei Herra opettaisi sitä meille (1. Tess. 4:9), ellei Henki vuodattaisi rakkautta sydämiimme (Room. 5:5; Room. 15:30)? Tämä rakkaus tulee Jumalasta ja on meissä juuri siksi, että Jumala ottaa meidät lapsikseen (1. Joh. 4:7). Jumalasta tulleen se myös palaa hänen luokseen: rakastaessamme veljiämme rakastamme itse Herraa (Matt. 25:40), sillä me kaikki yhdessä muodostamme Kristuksen ruumiin (Room. 12:5–10; 1. Kor. 12:12–27). Näin voimme vastata siihen rakkauteen, jolla Jumala on ensin rakastanut meitä (1. Joh. 3:16; 1. Joh. 4:19 f.). Odottaessamme Herran parusaa rakkaus on se olennainen vaatimus, jonka perusteella ihmiset tuomitaan (Matt. 25:31–46). Tällaisen testamentin Jeesus jätti: ”Rakastakaa toisianne niin kuin minä olen rakastanut teitä” (Joh. 13:34 f.). Kristuksen rakkaudenteko ilmaisee itseään edelleen opetuslasten teoissa. Vaikka tämä käsky on vanha, koska se liittyy itse ilmoituksen alkujuurin (1. Joh. 2:7 f.), se on uusi: Jeesus näet aloitti uhrillaan uuden aikakauden, perusti profeettojen ennustaman uuden yhteisön ja antoi jokaiselle Hengen, joka luo uudet sydämet. Nämä kaksi käskyä ovat siis yhtä, koska Kristuksen rakkaus ilmaisee itseään edelleen siinä rakkaudessa, jota opetuslapset osoittavat toisilleen.

2. Rakkaus on lahja. Kristillinen rakkaus nähdään varsinkin synoptikkojen ja Paavalin kirjoituksissa Jumalan esikuvan mukaisena: Jumala antaa Poikansa lahjaksi kaikkien syntisten ihmisten pelastukseksi ilman mitään heidän omaa ansiotaan (Mark. 10:45; Room. 5:6 ff.). Siksi rakkaus on yleismaailmallista: se ei jätä voimaan mitään yhteiskunnallista tai syntyperään perustuvaa rajaa (Gal. 3:28) eikä halveksi ketään (Luuk. 14:13; Luuk. 7:39). Enemminkin: se vaatii rakastamaan vihollisia (Matt. 5:43–47; Luuk. 10:29–37). Rakkaus ei voi lannistua. Se ilmenee rajattomana anteeksiantona (Matt. 18:21 f.; Matt. 6:12, 14 f.), oma-aloitteisena sovinnon eleenä vastustajaa kohtaan (Matt. 5:23 f.), kärsivällisyytenä ja hyvän tekemisenä pahaa vastaan (Room. 12:14–21; Ef. 4:25–5:2). Avioliitossa se ilmenee täydellisenä itsensä antamisena Kristuksen uhrin esikuvan mukaan (Ef. 5:25–32). Kaikille se on lopulta keskinäistä orjana palvelemista (Gal. 5:13), jossa ihminen luopuu itsestään ristiinnaulitun Kristuksen kanssa (Fil. 2:1–11). Paavali tuo esiin rakkauden luonteen ja suuruuden ”rakkauden ylistyslaulusaan” (1. Kor. 13). Hän ei vähättele sen arkisia vaatimuksia (1. Kor. 13:4–13), mutta vakuuttaa, ettei ilman rakkautta millään ole arvoa (1. Kor. 13:1–3) ja että vain rakkaus kestää kaiken jälkeenkin. Rakastaessamme Kristuksen tavoin elämme jo nyt jumalallista ja iankaikkista todellisuutta (1. Kor. 13:8–13). Rakkauden kautta Kirkko rakentuu (1. Kor. 8:1; Ef. 4:16), ja sen kautta ihmisestä tulee täydellinen Herran päivää varten (Fil. 1:9 ff.).

3. Rakkaus on yhteyttä. Johannes puhuu myös rakkauden yleismaailmallisuudesta ja lahjanluonteisuudesta (Joh. 3:16; Joh. 15:16; 1. Joh. 4:10), mutta hän on erityisen herkkä Isän ja Pojan yhteydelle Hengessä ja korostaa sen seurauksia kristittyjen keskinäiselle rakkaudelle. Heidän veljeytensä tulee olla täydellistä yhteyttä, jossa jokainen sitoutuu koko rakkauden ja uskon kyvyllään.

Maailman edessä, jossa hän ei voi rakastaa ”Pahan” valtaa (1. Joh. 2:14 f.; vrt. Joh. 17:9), kristitty rakastaa veljiään vaativalla ja konkreettisella rakkaudella (1. Joh. 3:11–18). Siinä toteutuu luopumisen ja kuoleman laki, jota ilman ei ole todellista hedelmällisyyttä (Joh. 12:24 f.). Tämän rakkauden kautta uskova pysyy yhteydessä Jumalaan (1. Joh. 4:7–5:4). Tämä oli Jeesuksen viimeinen rukous: ”Olkoon heissä se rakkaus, jolla olet rakastanut minua, ja minä heissä” (Joh. 17:26). Kun opetuslapset elävät tätä veljellistä rakkautta keskellä maailmaa, johon he eivät kuulu (Joh. 17:11, 15), se on todistus, jonka kautta maailma voi tunnistaa Jeesuksen Isän lähettämäksi (Joh. 17:21): ”Tästä kaikki tunnistavat teidät minun opetuslapsikseni: siitä rakkaudesta, jota teillä on toisianne kohtaan” (Joh. 13:35).

CW